

Samuel Beckett

Molloy

Prantsuse keelest tõlkinud Triinu Tamm

SA Kultuurileht

Tõlgitud väljaandest:

Samuel Beckett

Molloy

Les Éditions de Minuit, 1951/1982

Teose väljaandmist on toetanud Prantsuse suursaatkond ja Prantsuse instituut Eestis

Toimetanud Lauri Eesmaa

Korrektuuri lugenud Katrin Kern

Kujundanud Maris Kaskmann

© Les Éditions de Minuit, Pariis, 1951. Avaldatud kokkuleppel agentuuriga SAS Lester Literary Agency & Associates

© Tõlge ja saatesõna. Triinu Tamm ja Loomingu Raamatukogu, 2022

© Kaanefoto. Roger Pic. Vikipeedia

Kolleegium

Toomas Haug, Tiit Hennoste, Maarja Kangro, Lauri Kitsnik, Hasso Krull, Maria-Kristiina

Lotman, Ilona Martson, Mati Sirkel, Elle-Mari Talivee, Marek Tamm, Jaak Tomberg,

Udo Uiibo, Vaapo Vaher

Toimetus

Harju 1, 10146 Tallinn

Tel: 627 6425

E-post: LR@loominguraamatukogu.ee

Trükkinud Tallinna Raamatutrükikoda

ISSN 1406-0515

ISBN 978-9916-713-01-3 (trükis)

ISBN 978-9916-713-02-0 (epub)

I

Ma olen ema toas. Nüüd elan siin mina. Ma ei tea, kuidas ma siia sain. Võib-olla kiirabiautoga, mingi sõiduk see igatahes oli. Mind aidati. Üksi ei oleks ma hakkama saanud. See mees, kes siin iga nädal käib, võib-olla ma olen siin tänu temale. Tema ütleb, et mitte. Ta annab mulle natuke raha ja võtab lehed kaasa. Nii palju kui on lehti, nii palju saan raha. Jah, ma töötan nüüd, umbes nagu toona, ainult et ma ei oska enam. Sellel ei ole tähtsust, nii tundub. Tahaksin nüüd rääkida asjadest, mis on mulle jäänud, jätta hüvasti, saada valmis suremisega. Nemad ei taha. Jah, neid on mitu, nii tundub. Aga alati käib üks ja seesama. Küll jõuate, ütleb ta. Olgu peale. Minu tahtejõud on otsakorral, nii see on. Kui ta tuleb uute lehtede järele, siis ta toob tagasi eelmise nädala omad. Seal on peal märgid, millest ma aru ei saa. Kusjuures, ega ma neid uuesti üle ei loegi. Kui ma ei ole midagi teinud, siis ei anna ta mulle midagi, ta tõreleb minuga. Ometi ei tööta ma raha pärast. Milleks siis? Ma ei tea. Ega ma üldse suurt midagi ei tea, kui aus olla. Võtame näiteks minu ema surma. Kas ta oli juba surnud, kui ma jõudsin? Või suri ta alles hiljem? Pean silmas piisavalt, et maha matta. Ma ei tea. Võib-olla ta ei olegi veel maha maetud. Olgu kuidas on, nüüd elan tema toas mina. Ma magan tema voodis. Teen tema ööpotti. Ma olen asunud tema kohale. Küllap olen aina rohkem tema moodi. Ainult poeg on mul veel puudu. Võib-olla mul ongi kusagil üks poeg. Aga ma ei usu. Nüüd oleks ta juba vana. Peeaegu sama vana kui mina. See oli üks tühine teenijaplika. See ei olnud tõeline armastus. Tõeline armastus oli ühes teises. Küll ma millalgi räägin. Tema nimi on mul juba jälle meelest läinud. Teinekord näib mulle, justkui ma oleksin oma poega tundnud, tema eest hoolitsenud. Siis aga ütlen endale, et see on võimatu. See on võimatu, et ma kellegi eest hoolitsesin. Ma olen unustanud ka õigekirja ja pooled sõnad. Sellel ei ole tähtsust, nii tundub. Mis seal ikka. See on üks imelik tüüp, kes mind vaatamas käib. Ta käib igal pühapäeval, nii tundub. Teistel päevadel on ta hõivatud. Tal on kogu aeg janu. Just tema ütles mulle, et ma alustasin valesti, et

oleks tulnud alustada teistmoodi. Nojah, mis seal ikka. Mina alustasin algusest, kujutage ette, nagu mingi vana lollpea. Selline see minu algus on. Nad jäta selle siiski, nagu ta on, kui ma õigesti aru sain. Ma nägin kõvasti vaeva. Siin see on. Nõudis mult ikka kõvasti vaeva. Alguse asi, saate isegi aru. Samas kui nüüd on enam-vähem lõpp käes. Kas see, mis ma praegu teen, on parem? Ma ei tea. Küsimus ei olegi selles. Selline see minu algus on. See peab midagi tähendama, kui nad otsustasid selle alles hoida. Siin see on.

Seekord, siis veel üks kord, ma arvan, siis on sellega lõpp, ma arvan, selle maailmaga ka. Seda tähendabki eelviimane. Kõik muutub ähmaseks. Natuke veel ja oledki pime. Asi on peas. See ei tööta enam, ta ütleb, Ma ei tööta enam. Tummaks jääd sa ka ja hääled raagevad. Vaevalt saad teisele poole, kui juba ongi nii. Küllap sai peal villand. Ja nii ütledki endale, Seekord teen veel ära, siis võib-olla üks kord veel, siis on kõik. Suure vaevaga saad selle mõtte sõnastatud, sest mõte see ju on, teatud mõttes. Seepärast tahad olla hoolikas, uurida tähelepanelikult kõiki neid hämaraid asju, öeldes endale suure pingutusega, et ise oled süüdi. Süüdi? Jah, see sõna kõlas. Aga milles süüdi? See ei ole hüvastijätt, ja kui palju maagiat on nendes hämarates asjades, millega tuleb hüvasti jätta, kui need järgmine kord kätte jõuavad. Sest hüvasti jätta tuleb, rumal oleks mitte jätta, kui on õige aeg. Kui mõelda möödunud päevade kontuuridele, valgusele, siis pole mingit kahetsust. Aga ei mõelda sugugi, kuidas me saaksimegi? Ma ei tea. Siit käib läbi inimesi, raske on neid endast selgelt eristada. Vaat see on hirmutav. Nii nägin ma, kuidas A ja B aeglaselt teineteise poole liikusid, ilma et ise oleksid arugi saanud, mis nad teevad. See juhtus ühel teel, mis oli täiesti hämmastavalt lage, pean silmas, et seal polnud ei hekke, aedu ega mitte mingisuguseid piirdeid, see oli kusagil maakohas, sest hiiglaslikul rohumaal mäletsesid lehmad, osa lamades, osa seistes, õhtu oli vaikne. Ma panen võib-olla natuke juurde, võib-olla ilustan, aga laias laastus see nii oli. Lehmad mäluvad, siis neelavad, seejärel pärast lühikest pausi haaravad mängeldes uue suutäie järele. Kaelasooned tõmbuvad pingule ja lõualuud hakkavad jälle jahvatama. Aga võib-olla on need ainult mälestused. Tee, kõva ja valge tee viilutas maalilisi aasasid, tõusis ja laskus, ikka künkast üles ja alla. Linn ei olnud kaugel. Nad mõlemad olid mehed, selles ei saanud eksida, üks pikk, teine lühike. Nad olid tulnud linnast, üks ees, teine järel, ja

esimene kas tuidines või meenus talle mõni kohustus, igatahes läks ta tulnud teed tagasi. Õhk oli jahe, sest neil olid mantlid seljas. Nad olid omavahel sarnased, aga mitte rohkem kui kõik ülejäänud. Alguses olid nad üksteisest päris kaugel. Nad ei saanud teineteist näha, isegi kui nad oleksid pea tõstnud ja pilguga otsinud, kuna nad olid üksteisest päris kaugel ja maastik oli künklik, mistõttu tee lainetas, mitte väga kõrges laines, aga piisavalt, piisavalt. Aga siis ühel hetkel sammusid nad mõlemad künkast alla sama nõo suunas ja seal nad viimaks kohtusidki. Öelda, et nad olid omavahel tuttavad, ei, seda ei kinnita miski. Aga võib-olla teineteise sammude müdina peale või mingi hämara vaistu ajal tõstsid nad pea ja silmitsesid teineteist, astudes veel tubli viisteist sammu, enne kui peatusid, silm silma vastu. Jah, nad ei möödunud teineteisest, aga nad peatusid üksteisele üsna lähedal, nagu seda ikka teevad õhtuti maakohas inimtühjal teel kokku sattunud jalutajad, kes teineteist ei tunne, selles pole midagi ebatavalist. Aga nemad võib-olla teadsid teineteist. Oli kuidas oli, nüüd nad igatahes teavad, ja ma arvan, et tunnevad edaspidi üksteist ära ja tervitavad, isegi kui kohtuvad linna kõige sügavamates soppides. Nad pöördusid näoga mere poole, mis kerkis kaugel idakaares teisel pool rohumaid kõrgele aina kahvatuma taeva poole, ja nad vahetasid paar sõna. Seejärel läks kumbki oma teed, A linna poole ja B läbi paikade, mida ta nähtavasti tundis halvasti või siis üldse mitte, sest ta astus eba-kindlal sammul ja peatus sageli, et enda ümber ringi vaadata, nagu püüaks ta fikseerida maastikus mingeid pidepunkte, sest võib-olla peab ta ühel päeval sama teed tagasi tulema, mine sa tea. Reetlikke künkaid, mille poole ta kartlikult suundus, oli ta ilmselt varem näinud üksnes eemalt, oma toa aknast võib-olla või siis mõne monumendi tipust, kui ta mõnel nukrusepäeval, kui tal midagi targemat teha polnud ja ta kõrgusest kosutust otsides maksis ära oma kolm või kuus penni ja ronis mööda keerdtreppi üles platvormile. Küllap nägi ta sealt kõike, nägi tasandikku, merd ja neidsamu künkaidki, millest ühtegi ei saanud nimetada mäeks, õhtuvalguses kohati indigosiniseid, surumas end üksteise taha kuni silmapiirini välja, nende vahel orud, mida ei ole näha, aga võib hoomata sellest, et värvitoon muutub, ja teistestki märkidest, mida ei saa sõnadesse panna, millest ei saa isegi mõelda. Aga kõiki neid ei hooma, isegi sellelt kõrguselt mitte, ja sageli seal, kus on näha ainult üks künkanõlv, ainult üks künkahari, on neid

tegelikult kaks, kaks nōlva, kaks harja, ja nende vahel on org. Aga nüüd ta tunneb neid künkaid, selles mõttes, et tunneb paremini kui enne, ja kui ta peaks neid veel kunagi eemalt vaatama, siis teeks ta seda teise pilguga, ma arvan, ja vähe sellest, ka tema sisemuses, kogu selles sisemises ruumis, mida näha pole, ajus, südames ja teistes õõnsustes, kus tunded ja mõtted pillerkaari peavad, ka seal on nüüd kõik teisiti. Ta näeb vana välja ja kahju on vaadata, kuidas ta seal üksinda läheb pärast kõiki neid aastaid, kõiki neid päevi ja öid, mis ta on väsimatult pühendanud sellele kohinale, mis hakkab peale sündimisega ja veel varemgi, pühendanud sellele lakkamatule küsimusele, *Kuidas teha? Kuidas teha?*, mis on kord vaikne, ainult sosin, kord selge nagu ülemkelneri *Ja mida te juua soovite?* ning mis sageli paisub lausa mõirgeks. Selleks et lõpuks, või peaaegu, kõndida üksi mööda tundmatuid teid laskuvas videvikus, kepp käes. Kepp oli jäme, ta toetus sellele, et ennast edasi tõugata, ja ka selleks, et end vajadusel kaitsta koerte ja röövlite eest. Jah, videvik laskus, aga mees oli süütu, tõeliselt süütu, tal polnud midagi karta, õieti ta küll kartis, aga selleks polnud põhjust, keegi ei saanud talle midagi teha, või kui, siis väga vähe. Aga seda ta ilmselt ei teadnud. Kui nüüd järele mõelda, siis ega ma ise ka ei teaks. Ta tundis, et teda ähvardab oht, et tema ihu, tema mõistust ähvardab oht, ja võib-olla ähvardaski, kuigi ta oli süütu. Mis see süütu sija puutub? Mis seos on sellel lugematute kurjade vaimudega? See pole selge. Ta kandis teravatipulist kaabut, nii mulle tundus. See jahmatas mind, tuleb mulle meelde, nokkmüts näiteks ei oleks niimoodi jahmatanud, või kõvakübar. Ma vaatasin, kuidas ta eemaldub, mind nakatas tema ärevus, või no see ärevus polnudki tingimata tema enda ärevus, aga teatud mõttes oli ta selles osaline. Kes teab, see võis olla minu ärevus, mis tema üle võimust võttis. Tema mind ei näinud. Mina seisin tee kõige kõrgemast punktist veel kõrgemal ja surusin end pealegi tugevasti vastu kaljurahnu, mis oli sama värvi kui ma ise, see tähendab hall. Seda kaljurahnu ta tõenäoliselt märkas. Ta vaatas enda ümber ringi, seda ma juba ütlesin, justkui selleks, et jätta meelde tee tundemärke, ja ilmselt ta märkas kaljurahnu, mille varjus ma redutasin nagu Belacqua või Sordello, ma enam täpselt ei mäleta. Aga mees, ammugi veel mina, ei kuulu just päriselt tee tundemärkide hulka. Ma pean silmas, et kui ta mingi ime läbi peaks ühel päeval, hea tükk aega hiljem, uuesti sealkandis ringi liikuma, olgu siis võidetult või selleks,

et otsida mõnda maha unustatud asja või et midagi põletada, siis otsib ta pilguga seda kaljurahnu ja mitte seda juhuslikkust selle varjus, seda liikuvat ja põgenevat asja, mis on ihu, millel on veel eluvaim sees. Ei, päris kindlasti ei näinud ta mind, juba eespool nimetatud põhjustel, ja ka seepärast, et tema mõte oli sel õhtul mujal, tema mõte ei olnud elavatel asjadel, vaid pigem sellel, mis seisab paigal või liigub nii aeglaselt, et lastki ajaks naerma, vanakesest rääkimata. Oli kuidas oli, selles mõttes, et kas ta siis nägi mind või mitte, mina vaatasin teda eemaldumas, nagu ma juba ütlesin, kiusatuses (mina) püsti tõusta ja talle järele minna, ehk koguni ühel päeval temaga koos edasi minna, et teda paremini tundma õppida, et mitte nii üksi olla. Ehk küll mu hing kiskus oma kummipaela otsas tema poole, nägin ma teda halvasti, sest oli hämar ja aeg-ajalt kadus ta ka maastikukurdude vahele, et siis kaugemal jälle uuesti välja ilmuda, aga eelkõige vististi teiste asjade pärast, mis mind meelitasid ja mille poole mu hing samuti sööstis, korratult ja pöörasena kord ühe, kord teise järele. Ma räägin mõistagi rohumaadest, mis kastepiiskades valendama löid, ja kariloomadest, kes enam ringi ei uidanud, vaid olid öö möödasaatmiseks sobivad asendid sisse võtnud, merest, mille kohta ma ei ütle rohkem midagi, aina teravamaks muutuvast künkaharjade joonest, taevast, kus ma ei näinud, aga tajusin värisemas esimesi tähti, omaenda käest oma põlvel ja eelkõige teisest kõndijast, oli see nüüd A või B, ma enam ei mäleta, kes vaguralt kodu poole sammus. Jah, mu enda käest ka, mille värisemist mu põlv tundis ja millest mu silmad nägid ainult randmeosa, rohkete veenidega käeselga ja valendavaid sõrmenukke. Aga mitte sellest, mitte sellest käest ei taha ma nüüd rääkida, iga asi omal ajal, vaid sellest A-st või B-st, kes suundus linna, kust ta oli ka tulnud. Mis siis õieti oli tema välimuses eripäraselt linlikku? Ta oli palja peaga, jalas olid tal espadrillid, ta suitsetas sigarit. Tema liikumises oli midagi lonkivalt lodevat, mis põhjusega või mitte tundus mulle ilmekas. Aga kõik see ei tõestanud midagi, ei lükanud midagi ümber. Võib-olla oli ta tulnud kaugelt, ehk koguni saare teisest otsast, võib-olla läks ta sinna linna esimest korda või pöördus tagasi pärast pikka eemalolekut. Tema kannul käis väike koer, vist kääbusspits, aga ma hästi ei usu. Ma ei olnud selles tol hetkel kindel ja praegu ka ei ole, kuigi ma pole selle peale õieti mõelnudki. Väike koer ei püsinud hästi tema juures, nagu kääbusspitsid ikka, ta jäi seisma, keerutas pikalt koha peal ringi,

loobus, selles mõttes, et jättis pooleli, siis hakkas veidi kaugemal jälle peale. Kõhukinnisus on kääbuspitside puhul hea tervise tunnus. Ühel hetkel, ette kindlaks määratud hetkel, kui soovite, mina sooviksin, sammus härra tulnud teed tagasi, tõstis koerakese sülle, võttis sigari suust ja surus näo oranžikasse karvakasukasse. Et ta oli härra, see oli ilmne. Jah, see oli oranžikas kääbuspits, mida rohkem ma sellele mõtlen, seda kindlam ma olen. Või mine tea. Aga kas see härra oleks saanud tulla kaugelt, palja peaga, espadrillid jalas, sigar suus, kääbuspits sabas? Kas ei näinud ta pigem välja nii, nagu oleks ta tulnud linnamüüride vahelt välja, et pärast mõnusat õhtusööki jalutada, oma koera jalutada, unistada ja peeru lasta, nagu linnaelanikel ilusa ilmaga ikka kombeks? Ja ka see sigar oli tegelikult äkki hoopis lühikese varrega piip ja need espadrillid hoopis naelkingad, mis olid tolmust valged, ja see koer võis väga vabalt olla hulkuv koer, kes korjatakse üles ja võetakse sülle puhtalt kaastundest või siis sellepärast, et ollakse pikalt üksi rännanud, kaaslaseks üksnes lõputud teed, liiv, kivid, sood, kanarbik, see loodus, kus kehtib teistsugune õigus, ja ainult aeg-ajalt mõni kaasvang, kellele tahaks ligi astuda, teda emmata, lüpsata, imetada, kellest aga möödutakse vaenuliku pilguga, kartusest, et ta võiks endale mingit semutsemist lubada. Kuni selle päevani, kui te enam ei suuda taluda seda maailma, mis teid sülle ei võta, ja haarate ise sülle kärnaseid koeri, tassite neid senikaua, kuni nad hakkavad teid armastama, kuni teie hakkate neid armastama, siis jätate nad kus see ja teine. Võib-olla olid selle mehega hoopis sedalaadi lood, olgugi et välja paistis teisiti. Ta kadus, mingi suitsev asi käes, lõug rinnale surutud. Kohe ma selgitan. Asjadelt, mis on kadumas, pööran ma juba aegsasti pilgu kõrvale. Vaadate neid viimse hetkeni, ei, ma ei suuda. Seda ma mõtlen, kui ütlen, et ta kadus. Pilk mujal, mõtlesin ma tema peale, ütlesin endale, Ta kahaneb, ta kahaneb. Ma sain endast aru. Ma teadsin, et võiksin temaga kaasa minna, sant küll, aga tühja sellest. Tahtmisest oleks piisanud. Või siiski mitte, sest ma tahtsin küll. Tõusta püsti, teed mööda minema hakata, talle järele komberdada, teda hõigata, see oleks olnud ülimalt lihtne. Ta kuuleb mu hüüdmist, pöörab ringi, ootab mind järele. Surun ennast tema vastu, koera vastu, hingeldades, kargud kaenla all. Ta pelgab mind pisut, tal on minust pisut hale. Ma tekitan temas üksjagu vastikust. Ma ei ole just kena vaatepilt, ma haisen. Et mida ma tahan? Ah, ma tean seda hääletooni,

segu hirmust, haletsusest, vastikustundest. Ma tahan näha koera, näha meest, lähedalt, tahan teada, mida ta suitsetab, uurida tema jalanõusid, tuvastada teisi üksikasju. Ta on hea inimene, ütleb mulle ühte ja teist, selgitab midagi, seda, kust ta tuleb, kuhu läheb. Ma usun teda, ma tean, et see on minu ainus võimalus, et... see on minu ainus võimalus, ma usun kõike, mis mulle öeldakse, ma olen oma pika elu jooksul nii paljut endast eemale lükanud, nüüd ma ahmin kõike, isukalt. Ma vajan just nimelt lugusid, mul läks tükk aega, et seda taibata. Kusjuures ma ei ole selles päris kindel. No ühesõnaga, mõnes asjas olen ma veendunud, ma tean selle mehe kohta mõningaid asju, tean seda, mida ma varem ei teadnud, mis mind painas, isegi asju, millega ma pole oma pead eales vaevanudki. On alles keel. Ma suutsin koguni välja selgitada, mis ametit ta peab, ametid huvitavad mind väga. Tundub, et teen kõik, et mitte iseendast rääkida. Hetke pärast hakkab ma rääkima lehmadest, taevast, küll te näete. No ühesõnaga, juba ta jätabki mu sinnapaika, tal on kiire. Ta ei näinud sedamoodi välja, nagu tal oleks kiire, ta lonkis, nagu ma juba märkisin, aga kui ta on kolm minutit minuga rääkinud, siis hakkab tal kiire, ta peab töttama. Ma usun teda. Ja olengi ma jälle, ma ei ütleks, et üksi, ei, see pole minu moodi, vaid, kuidas seda nüüd öeldagi, ma ei tea, iseendaks tagasi, ei, ma pole endast kunagi lahti ütelnudki, olen lihtsalt vaba, just nimelt, ma ei tea, mida see tähendab, aga nii öeldakse, vaba, et midagi teha, et mitte teha, et teada, aga mida siis, võib-olla teadvuse seaduspärasid, minu teadvuse seaduspärasid, näiteks seda, et mida sügavamale vette minna, seda kõrgemale see tõuseb, ja et oleks parem, või no vähemasti sama hea, kui kustutaks tekstid ära, selle asemel et nende servad täis kritseldada, viimseni täis sodida, kuni kõik on valge ja lame ja lollus paljastab oma tõelise palge, pasase ja päästmatu armetuse. Niisiis tegin ma ilmselt targasti, või no vähemasti mitte rumalasti, et ma oma vaatluspostilt ei lahkunud. Aga selle asemel et vaadelda, pöördusin ma puhtalt nõrkusest mõttes tagasi teise mehe juurde, keppiga mehe juurde. Siis tulidki jälle sosinad. Taas luua vaikus, see on asjade ülesanne. Mõtlesin endamisi, Kes teab, ehk oli ta lihtsalt tulnud välja värsket õhku hingama, pingeid maha võtma, jalgu sirutama, pead tuulutama, hoolitsema, et veri jalgades kenasti ringi käiks, et pärast tuleks hea uni, õnnelikuna ärkamine ja reibas uus päev. Kas tal kott ikka oli kaasas? Aga tema kõndimise viis, need ärevad pilgud, see nui,

kas see ikka käib kokku sellega, mida on kombeks nimetada väikeseks jalutuskäiguks? Aga see kaabu, see oli linnakaabu, vanamoeline, aga siiski linnakaabu, mille vähimgi tuulehoog viiks kus seda ja teist. Kui see just ei ole lõua alt kinni, kas siis nööri või kummipaelaga. Võtsin oma kaabu peast ja silmitsesin seda. See on kinnitatud pika paelaga, on alati olnud, ühte nööpauku, alati samasse, olgu mis aastaaeg tahes. Ma olen niisiis ikka veel elus. Hea teada. Sirutasin käe, mis oli haaranud kaabust ja seda endiselt hoidis, endast nii kaugele kui vähegi võimalik ja viibutasin laias kaares vasakule ja paremale. Samal ajal silmitsesin oma mantlihõlma ja nägin, kuidas see käis kinni ja lahti. Nüüd saan ma aru, miks ma kunagi ei ole kandnud nööpaugus lille, kuigi nööpauk oli nii suur, et sinna oleks mahtunud terve kimp. Minu nööpauk oli ette nähtud kaabule. Mina kandsin nööpaugus kaabut. Aga mitte oma kaabust ega oma mantlist ei taha ma nüüd rääkida, aeg pole selleks veel küps. Küllap ma räägin neist hiljem, kui on aeg lugeda üles minu rikkused ja varad. Kui ma neid enne ära ei kaota. Aga isegi kadunud peast on neil koht minu varade loendis. Aga ma olen rahulik, ei ma kaota. Oma karke ka ei kaota. Aga võib-olla viskan ma need ühel päeval minema. Ilmselt seisin ma künka tipus või siis mõne üksjagu suurema kõrgendiku nõlval, sest kuidas muidu oleksin ma saanud heita pilku nii paljudele lähedastele ja kaugetele, liikuvatele ja paigalseisvatele asjadele. Aga mida tegi see kõrgendik siin sellel vaevu lainjal maastikul? Ja mida olin mina siia tegema tulnud? Seda püüamegi nüüd teada saada. Kusjuures neid asju pole vaja tõsiselt võtta. Looduses leidub kõike ja veidrusi kohe ohtralt, nii tundub. Ja võib-olla ma ajan segamini mitu erinevat juhtumit ja ka kellaajad, põhiasjad, ja põhi on mu kodu, seal ma elan, oh ei, mitte päris all, kusagil põhjamuda ja pinnavahu vahel. Ja võib-olla oli A ühel päeval ühes kohas ja B teisel päeval teises kohas ja kolmandal päeval olime kaljurahn ja mina, ja nii edasi kõik ülejäänud osad, lehmad, taevad, meri, mäed. Ma ei suuda seda uskuda. Ei, ma ei hakka valetama, ma kujutan seda väga hästi ette. On mis on, lähme edasi, teeme näo, et kõik võrsus ühest ja samast tüdimusest, paneme aga juurde, paneme juurde, kuni kõik on täis, kõik on pime. Kindel on igatahes see, et kepiga mees sel õhtul enam sealtkaudu ei tulnud, sest ma oleksin teda kuulnud. Ma ei ütle, et ma oleksin teda näinud, ma ütlen, et oleksin teda kuulnud. Ma magan vähe ja seda vähest ka päeval. Oh ei, mitte sugugi alati pole see

nii olnud, oma otsatus elus olen ma proovinud igasugust und, aga sel ajal, mida ma siin meenutan, tegin ma uinakut päise päeva ajal, isegi pigem hommikul. Ärge tulge mulle rääkima kuust, minu öös ei ole kuud, ja kui ma räägin tähtedest, siis kogemata. Kuid kõigi selle öö helide seas ei olnud nende raskete ebakindlate sammude kaja, selle nua kopsimist, millega ta aeg-ajalt lajatas, nii et maa värises. Küll on meeldiv saada pärast lühemat või pikemat kõhklemist kinnitust oma esmamuljele. Küllap just see vaigistab surmaõudu. Mitte et see oleks olnud lõplik, selles mõttes, et lõplik kinnitus minu esmamuljele, mis puudutas – mis ta nüüd oligi – B-d, jah, B-d. Sest veovankrid ja käsi-kärud, mis veidi enne koitu kõuemürinal mööda veeresid, viies turule puuvilju, mune, võid, juustu, ei saa välistada, et ta oli ühel neist istet võtnud, kui väsimus, meeleheide või ehk koguni surm oli temast võitu saanud. Või oli ta tulnud linna tagasi teist teed kaudu, mis oli kaugel, minu kuuldeulatusest väljas, või siis mööda väikesi radu üle aasade, kahlates vaikselt rohus ja tampides tumma maapinda. Nii sain ma lõpuks läbi sellest kaugest ööst, lõhestunud oma väikese maailma segaduses sosinate ja ülejäänud, teistsuguste (aga kas ikka nii väga?) sosinate vahel, mida tegi kõik see, mis kahe päikesetõusu vahelt läbi käib ja nende vahele jääb. Ei kordagi mitte üht inimhäält. Vaid lehmad, kes talunike möödudes asjatult ammuvad, et neid lüpsma tuldaks. A-d ega B-d ei näinud ma enam kunagi. Aga võib-olla kunagi tulevikus näen jälle. Aga kas ma suudan nad siis ära tunda? Ja kas ma olen kindel, et ma neid enam kunagi ei näinud? Ja mida ma nimetan nägemiseks ja jällejäädavuseks? Vaikusehetke nagu see, kui dirigent koputab puldile, tõstab käed, enne kui vallandub kõrvulukustav lärm. Suits, kepid, ihu, juuksed, õhtul, kusagil kaugel, igatsus venna järele. Neid räbalaid oskan ma manada esile, et katta kinni oma häbi. Ma küsin endalt, mida see tähendab. Aga ega ma igavesti puudust kannatama jää. Aga igatsusest venna järele veel nii palju, et kella üheteistkümne ja keskpäeva vahel ärgates (kuulsin kohe varsti angelust, mis tuletab meile meelde lihakssaamist) otsustasin minna ema vaatama. Et suudaksin langetada otsuse seda naist külastada, pidin ma asja endale põhjendama kiireloomulise vajadusega, ja kuna ma ei teadnud, mida teha ega kuhu minna, siis oli minu jaoks lapse mäng, ema ainusündinud lapse mäng, täita nende põhjendustega kogu oma meelemõistus, kuniks kõik muud mured on sealt minema peletatud, ja ma hakkasin värisevama juba

paljast mõttest, et keegi võiks mind takistada, ma mõtlen takistada ema juurde minekut nüüd ja kohe. Ajasin end niisiis püsti, kohendasin karke ja läksin tagasi teerajale, kus ma leidsin oma jalgratta (vaata aga vaata, seda ma ei osanud oodata) punktipealt samast kohast, kuhu olin ta ilmselt jätnud. Siinkohal tuleb märkida, et kuigi olin sant mis sant, siis rattaga sõitsin tol ajal üsna meelsasti. Talitasin selle asjaga järgnevalt. Kinnitasin kargud rattaraami ülemise pulga külge, ühe kummalegi poole, toetasin oma kange jala (ei mäletagi, kumma, nüüd on mõlemad kanged) esirummu väljaulatuva telje peale ja pedaalisin teise jalaga. See oli ketita jalgratas, vabajooksuga, kui selline on olemas. Armas jalgratas, lihtsalt ratas on sinu kohta vähe öelda, roheline nagu nii paljud sinu põlvkonnakaaslased, ma ei teagi, miks. Hea on teda meenutada. Meeleldi kirjeldan teda üksikasjalikumalt. Tal oli väike sarv või pasun, mitte kell, nagu tänapäeval kombeks. Selle pasuna pigistamine oli väga mõnus, vaat et patune nauding kohe. Ütleksin koguni, et kui peaksin koostama pingerea asjadest, mis pole mulle mu lõputu elu jooksul ülemäära närvidele käinud, siis rattapasunaga tuututamine oleks seal nimekirjas üpriski kõrgel kohal. Ja kui ma pidin oma jalgratta maha jätma, siis võtsin tal pasuna küljest ja kandsin seda endaga kaasas. Ma usun, et see pasun on mul veel praegugi kusagil alles, ja kui ma teda ei kasuta, siis seepärast, et ta ei tee enam häält. Tänapäeval ei ole autodelgi pasunaid, nii palju kui ma aru olen saanud, või on väga harva. Kui ma mõne tänava äärde pargitud auto lahtisest aknast pasunat märkan, jään sageli seisma ja pigistan seda. Kogu see lugu tuleks ümber kirjutada enneminevikus. Kui rahustav on rääkida jalgratastest ja pasunatest. Kahjuks ei ole asi nendes, vaid naises, kes mind ilmale tõi, augu kaudu oma perses, kui mu mälu mind ei peta. Esimene sitt kogemus. Lisan veel ainult nii palju, et umbes iga saja meetri järel jäin ma seisma, et jalgu puhata, nii tervet kui haiget jalga, ja mitte ainult jalgu, mitte ainult jalgu. Ma ei tulnud päriselt sadulast maha, jäin kaksiratsa rattale istuma, jalad maas, käsivarred lenkstangil, pea kätel, ja ootasin, et enesetunne paraneks. Aga enne kui ma jätan need võluvad paigad seal mägede ja mere vahel, paigad, mis teatud tuulte eest varju pakkudes on samas avatud lõhnadele ja soojusele, mida toob endaga siia neetud maanurka lõunatuul, oleks andestamatu vaikida maha rukkirääkude kohutavad karjed, kui need suvisel ajal oma kõrsteid ragistades jooksevad öösiti viljapõldudel, niitudel. Tänu

sellele ma tean, millal algas see unenäoline reis, eelviimane ja ähmaste piirjoontega, üks neist paljudest, ja annan pikema jututa teada, et see sai alguse juuni teisel või kolmandal nädalal, see tähendab kõige piinarikkamal ajal üleüldse, kui päike kõikjal meie poolkeraks nimetatu kohal kõige armutumalt piitsutab ja arktiline helendus kuseb täis meie südaööd. Just sel ajal on kuulda rukkirääkude häält. Emal oli hea meel mind näha, see tähendab tal oli hea meel, kui ma tulin, sest juba ammu ei näinud ta enam tuhkagi. Üritan sellest rääkides rahulikuks jääda. Me mõlemad olime nii vanad, ta oli mu saanud nii noorest peast, et me olime justkui kaks vana semu, meil polnud sugu, me polnud sugulasedki, aga mälestused olid samad, ja vimmad ja ootused. Ta ei kutsunud mind kunagi pojaks, seda ma poleks silmaotsaski sallinud, vaid Daniks, ma ei tea miks, minu nimi ei ole Dan. Võib-olla oli minu isa nimi Dan, jah, võib-olla ta pidas mind minu isaks. Mina pidasin teda oma emaks ja tema pidas mind minu isaks. Dan, kas sa mäletad, kui ma ükskord pääsukese ära päästsin. Dan, kas sa mäletad, kui sa ükskord sõrmuse maha matsid. Vaat nii ta minuga rääkis. Mäletasin küll, muidugi mäletasin, pean silmas, et ma enam-vähem teadsin, millest ta räägib, ja kui ma ka ise ei olnud tema meenutatud sündmustes osalenud, siis oli mul selline tunne, nagu oleksin. Mina ütlesin talle Mag, kui pidin teda kuidagi kutsuma. Ja Magiks kutsusin ma teda lihtsalt heast peast, ma ei oska öelda, miks, aga minu arusaamist mööda tühistas g-täht ma-silbi ja nii-öelda väljendas oma põlgust vägevamalt, kui ükski teine täht seda oleks suutnud. Ja samal ajal rahuldasin ma üht sügavat vajadust, mida ma ilmselt endale isegi ei tunnistanud, nimelt et mul oleks ma, see tähendab maman, ema, ja et ma saaksin seda valju häälega välja öelda. Sest enne kui jõuad välja öelda mag, ütled ma, teisiti ei saa. Ja da tähendab siinkandis isa. Iseenesest ei olnud see küsimus, mille üle ma oleksin juurelnud ajal, kuhu ma siin kaevun, et kas öelda talle ma, Mag või krahvinna Kaka, sest ta oli juba terve igaviku olnud kurt nagu kivi. Ma usun, et ta tegi alla, nii paksu kui ka vedelat, aga mingi sündsustunne ei lubanud meil neid asju oma vestlustes puudutada, nii et ega mul kindlat teadmist pole. Ja pealegi, ega seal seda palju olla ei saanud, paar kitsepabulat, mis iga paari-kolme päeva järel nappi niisutust said. Toas hõljus ammoniaagihais, ja mitte lihtsalt ammoniaagihais, vaid ammoniaagihais, mis ikka ammoniaagihais oli. Ema tundis mu ära lõhna järgi.